

Ulla Hirvensalo

Puun muisti

Ulla Hirvensalo

Puun muisti

Kiitokset

Merja Malkille, ateljeekriitikolleni, joka on kaikki nämä vuodet kannustanut minua vaikeiden vaiheiden yli

Masalle, uuraasta kielentarkastuksesta ja kommenteista

Piialle monimuotoisista huomioista

Harri Istvan Mäelle, ”Kohti mestaruutta”- proosakurssin antista Oriveden opistolla

Kosti Siroseille, Espoon työväenopista, kannustuksesta kirjoittamiseen

Irja Sinivaaralle, erinomaiselle etäopettajalle Oriveden opistosta

Taija Tuomiselle innostavista kirjoituskursseista

Ilkka von Boehmille laaja-alaisista ja syvällisistä musiikkiluennosta Espoon työväenopistossa

Ulla Hirvensalo

Puun muisti

© 2016 Ulla Hirvensalo

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN:9789523307568

Sisällysluettelo

Interlude.....	7
Overture	9
Oktetto projektin ohjaajaksi	29
Adagio – Allegro – hitaasti – ripeästi	45
Adagio – verkkaisesti.....	73
Allegro vivace – eloisan nopeasti.....	96
Andante con variazone	147
Menuetto: Allegretto – nopeahko	163
Andante molto – Allegro – ripeästi.....	193
Elämä Salat auki-projektin jälkeen.....	223
Tarjanne-laiva ja Helvetinkolu	230
Postlude	238
Kahdeksannen sinfonian kotiinpaluu.....	238
Sudenkorenon tanssi	239
Liite 1: Henkilöt	240
Liite 2: Roolit Schubertin oktetossa	240
Liite 3: Projektin aikajana	240

Interlude

Laulu Ristilukista, Jean Sibelius

Tuoll' korprien kätköissä ruohikko on
ja paisteessa siell' auringon,
käy lukki niin suuri ja musta kuin yö,
Se saalista vaanii ja syö.
Säde päivän sen vangiksi väijyen käy
kun iltaisin verkkonsa taa hämärtäy.
Ja tullessa yön hän alkavi työn,
jok' ainoan sielun hän vangita voi
ja piinaten surmaa ne, oi.

Berit ei ollut koskaan tuntenut niin suurta vihaa ja kuitenkin samalla niin hirvittävää pelkoa kuin nyt laskeutuessaan Stanstedin lentokentälle. Lentoemännät toivottivat mekaanisesti hyvää päivänjatkoa. Berit katseli muita matkustajia, pääasiassa opiskelijoita, jotka käyttivät halpalentoyhtiöitä. Heille toivotus saattoi osua, mutta ei Beritille. Lentokentän kiiltävä lattia tuntui petollisen liukkaalta. Berit kulki varovasti vetäen pientä murisevaa laukkaa perässään. Taksin pitäisi odottaa ulkopuolella nimikyltein varustettuna. Määränpäätä hän ei tiennyt. Taksia ei näkynyt. Beritin teki mieli heti kääntyä takaisin, mutta hän ei uskaltanut. Joku silmä varmasti oli jo löytänyt hänet seurantaansa, paluuta ei ollut. Beritin olkapäälle koputti toppatakin käsi. Huonolla englannilla hänet komennettiin taksiin, joka ei muistuttanut Lontoon mustia tilavia Rovereita. Kuski ajoi ja poltti tupakkaa. Taksin radiopuhelin kilkutti käskyjä, joista Berit ei saanut selvää. Viimein kaarrettiin Doclandiin päin. Löytyi läpinäkyvä lasitalo. Berit ohjattiin maisemahissiin, jossa hän yritti rentoutua keksimällä hissipuheita, mutta ei onnistunut kuin sopertamaan suomeksi:

"Tieto maailmanrauhan turvaksi"

ennen kuin jo he olivat ylimmässä kerroksessa ja hänet tyrkättiin isoimmasta ovesta sisään. Aurinko heijastui vastapäisen tornin ikkunoista suoraan Beritin silmiin. Hän ei hetkeen nähnyt mitään, sitten kuului ääni, jota hän ei olisi enää koskaan halunnut kuulla. Ääni toi mieleen hikiset kädet.

"Oletko valmis kirjoittamaan salassapitosopimuksen?"

Overture

Kimalaisen lento, Nikolai Rimsky-Korsakov

Kesto: 1 minuutti + 6 kuukautta, jona aikana

- Beritiin osui keihäänkärki
- etsittiin monitieteellisiä ideoita
- kuunneltiin tuuban crossoveria Tarjanne-laivalla
- mietittiin madontunnistamisen mahdollisuuksia keihäänkärki-ideaksi
- opittiin tuntemaan monitieteellisen kimaran komponentit

Tuskin maailma oli selviytynyt vuosituhannen vaihtumisen aiheuttamasta kaaoksesta, kun ilmestyi uusi uhkakuva: ideat loppuvat maailmasta. Suomi otti vaaran todesta ja alkoi toimia kuten kunnollinen EU-yhteisön jäsen. Hallitus kutsui koolle viisaiden komitean laatimaan selviytymisselvityksen, jota noudattamalla Suomi nostettaisiin tieteen kärkimaaksi. Ensimmäiseksi idea-sana muutettiin innovaatioksi ja sitten alkoi tapahtua. Innovaatioaalto pyyhkivät yli koko Suomen. Ei jäänyt kuivaksi korpimaaksi nientä eikä notkelmaa. Yksinäiset onnenonkijat eivät pärjänneet aallokossa, vaan heidän oli verkostoiduttava. Aaltojen kuohuista nousisivat uudet noki, vaisalat ja hissit. Nanoteknologia ohitti bioteknologian suosituimmuusasemassa. Puun uitto, sahaaminen ja sellun keitto olivat menestyksen menestystekijöitä.

Keihäänkärkiklusteri Oyj oli päättänyt olla yksi selviytyjistä. Se oli heitellyt verkkoja Oulusta Keilaniemeen ja saaliina istui lähes viisikymmentä nuorta tutkijalupausta Hanasaaren kult-

tuurikeskuksen auditoriossa. Bioinformatiikan laitokselta tilaisuuteen oli lähetetty Berit, jonka väitöskirjan aihe oli suunnitteluvaiheessa. Laitoksen esimies totesi, että kaikista naruista kannattaisi vetää silloin, kun raha liikkuu. Firman logo hyppeli näytöltä toiselle. Seinät muuttuivat keihäitten taistelulentiksi. Ravelin Boleron loppukiihdytys resonoi Beritin kylkiluissa. Viimeinen tahti räväytti keihäät tavoittelemaan taivaita. Hiljaisuus kokosi karanneet keihäät uudelleen klusteriksi. Sibeliuksen Finlandian isänmaallinen loppuhuipennus sai keihäät muodostamaan siniristilipun. Berit huokaisi helpotuksesta. Lipun mittasuhteet olivat oikeat. Suosionosoitusten jälkeen firman edustaja perusteli keihäänkärkien vallitsevaa osuutta logossa. Ne vastasivat jokainen uutta ideaa ja kun ne ryhmiteltäisiin yhteen klusteriksi, syntyisi uusia innovaatioita. Kysymykseen, miksi tunnusmusiikkina soi Ravelin Bolero, jossa kiihtyvällä tempolla jauhetaan samaa teemaa ilman muunnelmia, edustaja vastasi musiikin parhaiten kuvaavan yhteistyön voimaa. Näin luodaan vahva keihäänkärkituote. Beritiä vastaus ei tyydyttänyt, mutta hän päätti olla hiljaa, etteivät rahoitustoiveet heti alussa menisi hukkaan. Edellisestä innovaatiokokouksesta Berit muisti vain valtiovallan mantran, tai lähinnä sen, ettei siitä ollut mitään konkreettista muistettavaa. Kuulijoissa teksti oli herättänyt hilpeyttä ja huokailuja, kun se oli tulostettu ruudulle sana kerrallaan, kuin painopiste olisi jokaisella sanalla.

”Innovaatiokykyä tarvitaan tavoiteltaessa entistä parempaa tuottavuutta ja uusia, taloudellisempia ratkaisuja. Innovaatiokykyiset organisaatiot pystyvät jatkuvasti kokoamaan ja kanavoimaan henkilöstön, palveluntuottajien ja asiakkaiden luovuutta, osaamista ja muita resursseja uusiksi taloudellista hyötyä tuottaviksi ratkaisuisi, innovaatioiksi. Inhimillisen pääoman ohjaaminen edellyttää organisaatiolta hyvää kumppanuus- ja hankintaosaamista sekä verkostotaitoja.”

Sanat olivat virranneet kuin kevät puro, solisseet aikansa ja sitten haipuneet.

Beritiä kyllästyttivät itseohjautuvat kokoukset, joissa vain äänekkäimmät saivat keikaroida uusilla tiedoillaan. Hanasaaressa avattu keskustelu ei poikennut muista samankaltaisista, joissa hän oli joutunut aikaansa kuluttamaan. Kehitettiin uusia paperinmakuisia hankkeita, joista heti näki, ettei asiaa ollut ajateltu edes esityslistan loppuun asti. Tarvittiin numero tilastoihin. Lopputuloksen kirjaaminen nolaksi jäisi muiden harteille. Paperista Suomi on tähän asti elänyt, mutta nyt täytyisi löytää uutta syömistä.

”Tarvitaan diffuusiota”, hehkutti joku näsäviisas.

”Väärä tiedekunta”, kuului takarivistä.

”Innovaatio on orgaaninen kasvuprosessi, jonka kasvattamiseen tarvitaan johtamisen innovaatioita”, jatkoi eturivin älykkö

Ensimmäinen puhuja ei lannistunut, vaan maalaili värikkäitä ideoitaan fläppitaululle.

Uudet ideat kytketään vanhoihin, miettikäpä vaikka sähköä tai muovia.

Innovaatiojournalismi on tulevaisuuden tiede, me voimme olla sen edelläkävijöitä Suomessa.

Informaatio ja tieto ovat luovuuden raaka-aineita, innovaatiokaskadien polttoainetta.

Innovaatiot!

Suomi maailmankartalle!

Monitieteellinen tutkimusryhmä!

Beritiä alkoi nukuttaa, korvissa suhisi. Hän piirteli muistiinpanoihinsa innovaatiopallukoita ja puhkoi niitä, aina kun kuuli vanhan idean. Hänen ajatuksensa rakentelivat jo semanttiseen verkkoon perustuvia tiedonkuvaus- ja hakumenetelmiä, kun hänen korvansa nappasivat käsitteen ”monitieteellinen tutkimusryhmä”. Innovaatiokaskadit, mitä olioita ne olivatkin,

herättivät Beritin uudelleen tähän maailmaan. Keihäänkärki-klusterilla oli uusi demo ruudulla. Tanssijoita, matemaatikkoja, säveltäjiä, lääkäreitä, kuvataiteilijoita, biokemistejä, fyysikoita, insinöörejä, laulajia, soittajia, orkestereita, pieniä rock-yhtyeitä, viivakoodin suunnittelijoita, nanoteknologueja, kirvesmiehiä, metsureita. Tämän jälkeen Beritin silmät uupuivat seuraamaan esitystä. Kaikki puuhastelivat ensin omissa nurkissaan, kunnes yhteisymmärrystä alettiin kuvata punaisilla ideapalloilla, jotka kerääntyivät klustereiksi ja keihäänkärjet räjäyttivät ne maailmaa valloittamaan.

Berit muisteli edellistä tilaisuutta, jossa hän yritti tuoda esiin samanlaista ideaa sanomalla:

”Innovaatiotoiminnan yksi peruspilari on, ettei tutkimatta hutkita, eli on ajateltava yli rajojen, otettava ideoita muiltakin tahoilta kuin ”omasta navasta”, hän oli ollut sanomaisillaan, mutta oli hillinnyt terävän kielensä ja jatkanut: ”kuin omasta tutkimusalueesta. Lääkärit ja insinöörit, sosiologit ja kemistit, historioitsijat ja tulevaisuuden tutkijat jne. on saatettava yhteen kehittämään uusia tuottavia innovaatioita.”

Tämän kertainen kokous ei päättynyt viini- ja kolmioleipätarjoiluun eikä raporttien lähetyslupauksiin. Osallistujat saivat itse valita tarjoiluvaihtoehdon täyttämällä kyselykaavakkeen. Berit tutki uteliaana innovaattorin eväspussia, jossa oli katkaravuista ja miekkakalasta muodostettuja minipyramideja. Jälkiruuaksi innovaattorit ohjattiin kierrätysmateriaalista rakennetun lammen ääreen, jossa ui marsipaani-merenneitoja lumpeenlehdillä. Mansikoista oli rakennettu jäävuoria.

”Berit, sinähän olet kiinnostunut projektien käyttäytymismalleista. Sinä olet sopiva tähän projektiin.” Keihäänkärki-klusterin Matias nykäisi Beritiä hihasta, samalla kun Beritin käsi tapaili marsipaanineitoja. He olivat opiskelun alkuaikoina törmänneet muutaman kerran, mutta sitten heidän opintonsa

olivat eriytyneet. ”Jaa, niin mihin”, Berit oli sanomaisillaan, muttei ehtinyt, kun hänen nimensä oli lyöty läppäriin ja läppärin kannet kiinni. Sitten ei tapahtunutkaan pitkään aikaan mitään, kunnes eräänä iltana Beritin sähköpostiin tuli ääniviesti, joka alkoi höyrylaivan huudolla. Sitä ei voinut ohittaa. Berit ei vielä aavistanut, miten merkittävä tuo höyrypillin kutsu hänen uralleen olisi.

”Innovaatio, sehän tuli sanasta innovare - tehdä uudeksi. Eiköhän tuo riitä kokoukseen valmistautumiseen”, Berit päätteli tyytyväisenä.

Keihäänkärkiklusterin viesti tuli kera animaation. Berit oli saanut tittelikseen ”Innovaattorien huippu”. Tarjoilutilaukset oli myös pisteytetty ja Berit oli sen mukaan saanut ylivoimaisesti korkeimmat arvosanat. Hänet oli valittu siihen Innovaattorien joukkoon, josta seulottaisiin Keihäänkärkiklusterin seuraavan projektin vetäjä. Beritin lopputyö Bioinformatiikan laitoksella oli juuri hyväksytty, joten hänellä oli hyvää aikaa osallistua testirumba. Seuraavat kaksi viikkoa olivat täynnä tehtäviä, lomakkeiden täyttöä ja haastatteluja. Keihäänkärkiklusterilla ei ainakaan testi-materiaalista eikä ideoista ollut pulaa. Kysymykset käsittelivät kaikkea muuta kuin testattavan luonnetta, kykyä selviytyä hankalien ihmisten kanssa tai matemaattisten lukusarjojen logiikkaa.

Berit oli lapsesta lähtien ollut utelias, ihan rasittavuuteen asti; näin hänelle oli pohjustettu tutkijan uraa. Kyselykausi oli käynnistynyt heti, kun hän oli oppinut sano-maan sanan ”miksi.” Luonnon tutkiminen oli alkanut samaan aikaan kuin kohtaaminen. Pihapiirissä ryömivä muurahaisia tarkkaileva vauva oli herättänyt hilpeyttä ja ihmetystä. ”Muuhai” oli ensimmäinen sana, jonka hän oli oppinut hiekkalaatikon ihmeellisyyksistä. Tiedon janon lisäksi hänellä oli ollut tavaton tarmo saada asiat nopeasti valmiiksi. Berit muisteli huvittuneena, kun opettajat olivat huokailleet: ”Keskity nyt Berit hyvä hiukan syvem-

min aiheisiin, älä hyppää ideasta toiseen.” Berit vain oli vain nauranut ja jo siirtynyt uuden ongelman ratkaisemiseen.

Yliopisto-opinnoissa Beritiä oli pitkäjänteisyyden puute alkanut vaivata. Miksi, hän oli kysynyt itseltään, ja olisi halunnut saada yhtä nopeasti vastauksen kuin lapsena vaarilta. Opiskelussa oli itse paneuduttava kirjojen ja tietokantojen syövereihin, oli otettava selvää ja ratkaistava ongelmia, ehdotettava tutkimukselle erilaisia etenemismalleja. Hän oli alkanut löytää itsestään uusia ominaisuuksia, joita lapsuudessa oli pidetty määräilevyytenä. Sitä kutsuttiin johtamistaidoksi. Jos Berit ei jaksanutkaan paneutua vuosikausiksi saman ongelman pariin, hän jaksoi innostaa ryhmäänsä tekemään määrätietoista ja kurinalaista työtä. Hän oppi nopeasti löytämään hyvät ominaisuudet ihmisistä ja hyödyntämään niitä projektityössä. Bioinformatiikan tieteenhaara oli juuri häntä varten. Ryhmytyötä, uusien asioiden yhdistelemistä, raja-aitojen kaatamista ja nopearytmistä toimintaa, niissä hän oli vahvimmillaan.

Tärkein viesti tuli kahden päivän kuluttua siitä, kun Berit oli lähettänyt vastaukset. Keihäänkärkiklusterin ääniviesti kuului:

”Sinut on valittu projektijohtajaksi. Tule oheisen kartan ohjaamaan paikkaan. Jatkamme siellä suunnittelua.”

Navigaattorin johdattamana Berit vaelteli Kaapelitehtaan sokkeloissa. Kun Berit huomasi katsella ympärilleen, hän löysi keihäänkärkiä ripustettuina seinille ohjaamaan eksyneitä. Ei ollut enää epäilystäkään, mikä ovi oli oikea. Hän naputti kahvan paikalla olevaa keihästä ja ovi avautui. Jos hän oli odottanut Coca-cola-pulloilla vuorattuja pöytiä ja jalat pöydällä lötköttäviä nörttejä, hän oli erehtynyt pahasti. Toimistohuone ei ollut suuri ja ahtautta lisäsivät modernit taideteokset, jotka veivät korkeasta huonetilasta lähes puolet. Huoneen takaosassa oli muovisista perhosensiivistä koottu puhujakoroke. Sen takana seisoi liituraitapukuun pukeutunut mies. ”Hei Berit! Ota he-

delmiä. Minä olen Matias, muistat varmaan minut. Olen tämän toimiston ainut elävä työläinen. Kun tämä perhonen väräyttää siipiään, niin jotain merkittävää on tulossa.”

Kuului rapinaa, kun siivet alkoivat lepattaa.

”Sehän on kuin Dipolin ulkopuolella jököttävä käpyveistos. Nappia painamalla käpy aukaisee hitaasti suomunsa.”

Matias ja Berit raivasivat tilaa sekä tietokoneilleen että ajatuksilleen. Hedelmät hupenivat samalla kun Matias selvitti Innovaatioprojektin toimintaedellytykset.

Projektin asetussanat olivat:

Mene ja muodosta monitieteellinen ryhmä, jonka kanssa alat keksiä uusia innovaatioita.

Valitse näiden innovaatioiden joukosta yksi toteutettavaksi.

Berit saisi itse keksiä projektille nimen, kunhan ryhmä olisi ensin koossa. Viiden vuoden tutkimusvapaus tuntui hänestä unennäöltä. Rahoitusta olisi riittävästi ja tilat oli vuokrattu Innovation Centeristä. Paljon enemmän tutkimussopimuksessa ei ollutkaan. Syntyneet ideat ja niiden mahdollinen kaupallistaminen olisivat Keihäänkärkiklusterin omaisuutta, luki sopimustekstin alareunassa. Fontti oli yhtä pientä kuin lääkkeiden pakkausselosteiden sivuvaikutusluettelossa. Tämän paperin kanssa hän lähti perustamaan Innovaatioprojektia kevein askelin.

Hyvästi budjettineuvottelut, -seurannat ja selittelykokoukset. Edessä tutkimuksen vapaus, jota ei kahlittaisi tuntikirjanpidoilla eikä kuukausiraporttien vääntämisellä. Beritin uniin tulivat edelleen taloushallinnon asiantuntijat, jotka juustohöylää heilutellen halusivat saada numerot raamiin. Poikkeamarapor-

Vuosituhannen vaihtuessa nousi monitieteellinen tutkimus uudeksi mantraksi. Haluttiin kaataa rajoja sekä tieteenalojen sisällä että tutkimusalueiden ulkopuolella. Suomi haluttiin nostaa uudelleen maailman kartalle uusien ideoiden tuottajamaana. Keihäänkärki-niminen rahoittajayritys kutsui Bioinformaatikko Beritin monitieteellisen ryhmän johtajaksi. Muut jäsenet olivat puututkija Pekka, insinööri Iivari, humanisti Heikki, teologi Tellervo, kuvanveistäjä Kalle ja nanotutkija Niilo.

